

JugoslaVenima.

Amo vas, braćo, sinci slavskog Juga!
Amo vas! bratske podajmo si ruke:
Nesloga dosta donijela nam muke,
Nevolje, ruga.

Nesloga kleta, naša bolest stara,
Priječi u našem nas radu kulturnom.
Tudjin se nogom približava žurnom,
Nosi nam dara . . .

Danajskim darom tudjin nas razdire,
Barbarskim zove slavno naše pleme;
Svoje kulture kod nas sije sjeme,
Našu prezire.

Jugoslaveni! Mi smo se za cijelo
Dosada klali, — a za korist kaku?
Tudjin nam eto kopa veće raku,
Pjeva opijelo . . .

Čemu nam borbe? Čemu nam inata?
Nijesmo li braća iste slavske krvi?
Zar da zbog razne vjere brat si smrvi
Rodjenog brata? —

Nije li sveto Cirilovo slovo,
Kao i ono drevnije Latina?
Časna nam bo posvetila starina
Ono i ovo.

Srbi, Slovenci, Bugari, Hrvati:
Nije l' to krvca slavska prava, čista?
Rodila nas je, braćo mila, ista
Slavija mati.

Zovnimo, braćo, pomoć gore s neba.
Dušman nas baca već pod svoje pete;
Trebna nam, treba zajednice svete:
Prenut se treba.

Zdravo nam da si «Glasniče» mileni,
Koji nas braću zavadjenu miriš,
Koji medj' nama sveto geslo širiš:
«Bog i Slaveni!»

Goluban Deorski.

Jugoslavenska akademija.

Možda nije nijedan vijek trebao toliko stroge znanosti i njezinih pozitivnih rezultata, koliko je treba današnje, u mnogom pogledu dosta blazirano doba. Bezbrizna lakoživost, isprazna taština, epidemična težnja za udobnošću, sjajem, moći i raskoši — nijesu li to gotovo najznačajnija obilježja današnjega doba? — A tko da drži svemu tomu u socijalnom životu primjerenu protutežu, ako ne znanosti i njezini spoznajni rezultati, koji su odraz vječne istine. Ta pako istina, kad ju čovjek jednom upozna, radja u njegovoj duši posve drugo stanje nego li je ono, što ga stvara i u duši ostavlja trenutačna naslada i efemerni sjaj. Što bi bio život ljudski bez umjetnosti, bez znanosti, bez težnje za pravom spoznajom čiste, vječne istine? — Sajam, pusti, zgoljni sajam, kako je to lijepo i istinito već petsto godina prije Krista rekao Pitagora knezu flijazanskom Leontu. On reče, da je život ljudski sličan veliku sajmu i olimpijskim igrama. Tu imade kupaca i prodavaoca, boraca i natjecatelja, koji se svi trude i otimlju o imetak, čast i slavu; rijetki su u toj hajci i buci, koji posmatranje i istraživanje prirode i spoznaju istine nada sve ljube i za njom teže, — a to su baš učenici mudrosti i znanosti.

Mi Slaveni na jugu nijesmo, hvala božjoj providnosti, bez takih učenika mudrosti i znanosti. Preko četvrt stoljeća oni se već kupe oko zavoda kao marljive pčele oko košnice, te u nj snašaju narodu na korist mučno stečene plodove svoga znanstvenoga istraživanja. Taj je zavod jugoslavenska akademija u Zagrebu, o kojoj evo nekoliko crtica.

Već se u ilirsko doba mislilo na učeno društvo na slavenskom jugu, ali ne bijaše još rodoljubnog srca, koje bi toj misli život dalo. Biskup Strossmayer položio je u sjednici banske konferencije prvi prilog od 50.000 for. za zakladu akademije, a narod ga je požrtvovno slijedio. Ali usprkos ovom lijepomu početku porod akademije bijaše ipak dosta težak, jer se punih pet godina otezalo: po pisarnama su birokrati ustrojna pravila klaštrili, a u narodu zloguki jezici koješta tepali i rogoborili. Napokon bi ipak pravila odobrena 4. ožujka 1866. i popunjena poslovníkom 17. siečnja 1867. a akademija otvorena 27. srpnja 1867. i to takim slavjem, kakova Zagreb nije nikada prije vidio, a kasnije samo još kod otvorenja hrv. sveučilišta, prenosa kostiju Preradovićevih i Draškovićevih i kod ovogodišnjega otvorenja novoga hrvatskoga kazališta.

Ako se pomisli, da se kod južnih Slavena stroga nauka^{*} gaji tek od malo decenija,* pa se je zato naučna tradicija u tom kratkom razdoblju morala tek stvarati; onda treba priznati, da je trebalo dosta odvažnosti, osnovati medju njima akademiju. Pa ipak je ona na temelju svojih pravila i poslovnika uspješno započela i sretno prije tri godine svršila prvi četvrt stoljeća. To jasno dokazuje, da joj je temelj čvrst, a djelokrug prema danim prilikama dosta opsežan, pače nije se ni dospjelo, da se već u prvoj četvrti stoljeća sasvim ispuni, a to zato ne, jer pojedini učenjaci imaju i kod kuće a često — kako je to kod malih naroda sasvim naravno — i na mnogim drugim mjestima posla. A napokon i zato, jer je na svijetu u opće malo takih, koji bi se mogli isključivo baviti znanstvenim radom. Uza sve to jugoslavenska je akademija u prvih svojih 25 godina prikupila pod svoju zastavu 117 književnika i to: 46 Hrvata, 15 Srba, 7 Slovenaca, 20 Čeha, 3 Bugarina, 15 Rusa, 4 Poljaka, 2 Francuza, 4 Nijemca i jednoga Talijana. U svem dakle 110 Slavena i 7 stranaca. Od Srba treba osobito istaknuti Gjuro Daničića, prvoga akademijskoga tajnika, od Slovenaca Miklošića, od Rusa Sreznevskoga, napokon od Poljaka Maciejovskoga, Nestora slavenskih pravoslavaca. Tako se eto oko akademije jugoslavenske za prvih 25 godina sakupilo blizu sto južnih, a 20 zapadnih i sjevernih umnih radnika, koji su u to vrijeme u 220 knjiga nakrcali prekrasnog znanstvenog blaga, pa se tako jugosl. akademija ne treba stiditi pred inim svojim družicama u Evropi. Time dašto neću da kažem, da se jugosl. akademija može izporedjivati n. pr. s francuskim institutom. Ta ovaj je 24. listopada t. g. slavio stogodišnjicu svoga utemeljenja,** a jugosl. akademija prije tri godine tek svoju 25godišnjicu. Francuski institut raspisuje — kako se to nedavno u svim pariškim novinama čitati moglo — svake godine 147 nagrada u vrijednosti od 725,000 franaka, a jugosl. akademija ne može raspisati ni jedne nagrade. — Nadalje franc. institut stoji svake godine u državnom budžetu sa stavkom od 680.000 franaka, kojoj svoti ne bi nijedan zastupnik ni centima uskratio; jugosl. akademija od nekog vremena ne dobiva od zemlje novčane potpore. — Kad smo već naveli tri stvari, u kojima se tako silno razilaze franc. institut i jugosl. akademija, navedimo i tri stvari, u kojima su si ta dva zavoda vrlo slična: Kao što je franc. akademija

* U Hrvatskoj je «Književnik» pod redakcijom Račkoga, Jagića i Torbara od 1864—1866 utirao put akademiji, donošajući rasprave iz jezikoslovja, istorije i prirodnih nauka sve s obzirom na naše zemlje.

** Današnji je «Institut de France» sastavljen mjeseca oktobra 1795. po narodnom konventu iz petero samostalnih akademija, koje su dakako mnogo starije. On ima zajedničku zakladu i knjižnicu, a svaka akademija ima svoju jurisdikciju i posebnu upravu. — Zajedničke poslove obavlja skupni odbor.

postala na prijedlog kardinala Richelieua, tako je i jugosl. akademiju priveo u život crkveni prelat, muž velike erudicije i plemeniti sin svojega naroda biskup Strossmayer. Kao što je cilj djelatnosti franc. instituta «opće dobro» i «slava republike», tako i jugosl. akademija promiče svojim radom «opće dobro» a uz to čast i dobrobit jugoslavenskih plemena. Kao što je najveći dobrotvor franc. instituta jedan čovjek (duc d' Aumale), koji mu je poklonio svoj sjajni i bogati grad Chantilly sa čarobnim dvoranama, velikim posjedom, bogatim knjižnicama i umjetninama, među kojima je zastupan Rafael i Tizian, Rubens i Rembrandt... a sve to u vrijednosti od 43 milijuna, tako imade i jugosl. akademija samo jednoga čovjeka kao najvećega dobrotvora, koji joj je dao i još sveudilj daje nužni novac i poklonio svoju galeriju slika. Tako eto francuska «magna» i naša «parva» imadu usprkos velikim oprekama ipak neke dodirne točke! —

Kako već prije spomenuh, rad jugoslav. akademije leži nakrcan u 220 knjiga; ako se k tomu uzme osam knjiga, koje su njezinom potporom izašle, i 13, koje je akademija preuzela, onda njezina naklada u 25 godina iznosi 241 knjigu. Sav se taj naučni trud može podijeliti u dvije skupine: jedna obuhvata znanstvenu gradju, — koja se svuda smatra prvim i glavnim zadatkom svakoga učevnoga društva —, druga obuhvata obradjivanje različitih grana nauka.

Najobilatiju je gradju iznijela akademija iz područja jezičnog i povjesnog, kako joj to i sama pravila propisuju. A i pravo je tako, jer svakomu narodu mora biti njegov jezik i njegova istorija prva i najveća svetinja. Za svoj munumentalni «Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika» jugosl. je akademija 13 godina neumorno sabirala gradnju, i to je sabiranje nastavljala a još se sveudilj nastavlja. — 15 se je godina trudio Daničić oko toga djela, koje se je počelo štampati god. 1880. Daničić ga je uredio do riječi č o b o, a tad umre peroni u ruci. Naslijedio ga je Pero Budmani. Prošle je godine doštampan 14. svezak, koji obuhvata riječi izmišljati do j a s l a. Jugosl. je akademija dosele uložila u taj rječnik 56.000 for., a može se kazati, da je do sada štampano od prilike jedna četvrt cijeloga djela. Za izdavanje toga rječnika daje biskup Strossmayer svake godine 1000 for. Taj se akademijski rječnik može po sudu kompetentnih stručnjaka staviti o bok najboljim rječnicima velikih naroda, a među slavenskima zauzima bez sumnje prvo mjesto. To će djelo biti prava riznica jezika hrvatskoga ili srpskoga, u kojoj neće biti riječi samo iz živoga govora i pisanih spomenika, već će se tu kazati od svake riječi i cijela njezina istorija, njezin život i njezina srodnost sa slavenskim i indoevropskim jezicima.

Taj je rječnik doista najsajnija zvijezda na obzorju 25godišnjega života jugoslavenske akademije.

Izdavanjem starih spomenika jezika i književnosti hrvatske jugosl. je akademija mnogo privrijedila slavistici, te su njezine «Starine», u kojima se nalaze pojedine biblijske knjige počevši od XIII. vijeka u tom pogledu veleznamenit književni pojav u sveopćoj slavenskoj literaturi. — Izdavanjem «Starih pisaca» jugosl. akademija priprema gradju za istoriju hrv. književnosti. A da tu gradju sasvim iscrpi, odlučila je jugosl. akademija u novije vrijeme izdavati još i «Zbornik za povjest književnosti hrvatske u novom vijeku», u kojem će objelodanjavati priloge za noviju literarnu istoriju hrvatsku počevši od XV. stoljeća do god. 1860. — Da se od propasti sačuva pravi narodni život, narodni običaji i vjerovanja, jugosl. je akademija pokrenula «Folkloristički zbornik», u kojem će se štampati opisi života naroda hrvatskoga i srpskoga.

A koli je obilnu gradju za hrvatsku povjest izdala jugoslav. akademija od prvoga početka svoga rada pa do danas! — Ta je gradja, koja počima sa IX. vijekom najsistematičnija, najobilatija i najkritičnija te služi pred stranim učenim svijetom jugosl. akademiji na ponos i diku. Treba se samo sjetiti Račkijeva «Zbornika za hrvatsku povjest prije 1102. godine». Koji učen slavista, koji historik, koji se bavi istorijom jugo-istočne Evrope ne pozna to remek-djelo slavnoga Račkoga! —

I sakupljanjem prirodnoslovne gradje jugosl. je akademija nauci mnogo privrijedila.

Po pravilima svrha je jugoslav. akademije: «Samostalna istraživanja na polju znanosti i umjetnosti, svestrano njihovo unapredjivanje, a osobito njegovanje hrvatskoga ili srpskoga jezika i književnosti», a kod svake se grane imade uzeti osobiti obzir na potrebe Jugoslavenstva. U svom filologijskom i povjesnom znanstvenom radu, akademija je to činila odmah s početka, u prirodoslovnim naukama čini to u novije vrijeme.

Organ jugoslav. akademije, u kojem se iznašaju pred svijet znanstvena istraživanja, jest «Rad», kojega je za prvih 25 godina svoga opstanka akademija izdala 112 knjiga, opsegom u po prilici 1700 štampanih araka. Prvih 80 knjiga sadržaje znanstvena istraživanja svih trijuh razreda; onda slijede razredi filologičko-istorijski i filozofičko-juridički u 36, a matematičko-prirodnoslovni u 15 knjiga; 3 su knjige zajedničke. Osim «Rada» izdala je akademija 14 posebnih knjiga. «Rad» i posebna djela obuhvataju do 600 rasprava i priloga, što sve zasijeca u filologiju,

povjest, pravo, filozofiju i prirodne nauke.* — Jedino bi željeli akademiji više pravoslovnih i specijalno filozofskih radnika. Pa onda još nešto. Jugoslav. akademija ima tri razreda: filologičko-povjesni, filozofičko-juridički i matematičko-prirodoslovni. Dao Bog, došlo skoro vrijeme, gdje bi si akademija mogla stvoriti još i četvrti razred: za umjetnost, koji bi kao odio francuskog instituta «académie des beaux arts» gojio lijepe umjetnosti, njihovu književnost i znanstvene rasprave. Dosele to nije bilo moguće, jer su akademijska sredstva jedva doticala za proučavanje znanosti, a svatko zna, kolikih žrtava traži umjetnost.

Vrijedno je i to da se spomene, kako je jugosl. akademija vazda stajala u živu doticaju s narodnim čuvstvovanjem, pa kad se je narod sjećao takih događaja, koji čine razdoblja u njegovoj prošlosti, tad je i akademija svojim književnim radom sudjelovala kod tih narodnih slava. Tako n. pr. kod proslave 50godišnjice preporoda hrvatske knjige, kod tužne slave petstogodišnje uspomene kosovskoga boja na Vidov dan, kod tristogodišnjice Ivana Gundulića, kod dvijestogodišnjice oslobođenja Slavonije od Turaka. Tako eto «akademija uzima pod svoje okrilje i uspomene prošlosti i ideale budućnosti». —

Jugoslav. je akademija napokon svojim radom uplivala i na razvoj lijepe knjige. Tako je prvo veće Račkijevo djelo «Pokret na slavenskom jugu» rodilo Markovićevu dramu «Karlo Drački» i Šenoin roman «Kletva». Bez «Isprava o uroti bana P. Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana», koje je Rački na želju i na troškove biskupa Strossmayera sabrao u ogromni svezak, ne bi mogao Kumičić napisati svoj historički roman «Urota Zrinsko-Frankopanska». —

Konačno recimo još koju o akademijskoj knjižnici, galeriji slika i o novčanim sredstvima akademije.

O akademijskoj knjižnici valja reći, da je u opće vrlo bogata, a napose «in slavicus» bez sumnje najbogatija na cijelom slavenskom jugu. Nu najdragocjeniji je ures akademijske knjižnice zbirka rukopisa sa 1100 kodeksa i prijeko 30.000 izvornih listina.

Poznato je, koli je pomno, požrtvovno i marljivo sabirao biskup Strossmayer glasovite slike te ih napokon poklonio jugosl. akademiji.

* U akademijskom «Ljetopisu» za lanjsku godinu nalazi se prijedlog svih knjiga i rasprava, izašlih u akademijskim publikacijama do konca god. 1894. Za tu je godinu akademija svojim publikacijama — osim «Rječnika» — znatno snizila knjižarske cijene, tako da se je za 197 for. 70 novč. moglo dobiti sve akademijske publikacije (uključiv «Rječnik»). A sada može svaki pretplatnik za 10 for. dobiti sve knjige, koje akademija u godini izda. Na tu pogodnost upozorujemo sve prijatelje naše znanstvene knjige.

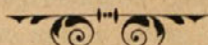
Ta galerija neočekivano brzo raste,* akoprem se kod primanja umotvorina vrlo strogo postupa. Akademija izdala je već drugi popis slika, kojih imade prijeko 300.

Kad je akademija stupila godine 1866. u život, iznosila je njezina zaklada 200.720 for. Godine 1894. iznosila je ta zaklada 389.453 for. 44 $\frac{1}{2}$ novč. Osim ove glavnice imade akademija svoju krasnu palaču, četiri kuće i tri gradilišta (u površini od 1855·33 četvornih metara). —

Dosadašnjim svojim obilnim, promišljenim znanstvenim radom stekla si je jugoslavenska akademija u učenom svijetu lijep glas, a taj je njezin rad ujedno i jamstvo bolje budućnosti i akademije i naroda hrvatskoga. Da je pako jugosl. akademija u ovo kratko vrijeme polučila tako krasan znanstveni uspjeh, zaslugu je ne umrloga Račkoga, koji ju je svojim neobičnim umnim vrlinama i prekrasnim duševnim sposobnostima vodio i nadahnjivao cijelu prvu četvrt stoljeća. Tko hoće znati, što je bio Rački crkvi, Hrvatstvu i Slavenstvu u opće a jugoslav. akademiji napose, taj neka čita Smičiklasov životopis dra. Franje Račkoga. —

Ti pako, akademijo, svjetli stupe na slavenskom jugu, kaži nam i nadalje u duhu svojega pokrovitelja i bivšega prvoga svojega mnogogodišnjega zaslužnoga predsjednika i vodje put kroz tminu neznanja i zabluda k svjetlosti istine i ljubavi, koje su ti dvije sestre i život dale! —

ff.

Beseda o jugoslavjanski slogi.

Piše dr. P. Turner.

II.

Zadnjič (v 6. broju) smo razmotrivali tožni nedostatak jugoslavjanske sloge; da, akoprem smo si bratje, se ipak eden drugemu odtujujemo, — akoprem opetujemo izrek: sloga jači, nesloga tlači, — se za slogu dosti ne brigamo, a se rajše damo tlačiti. No kako, da tako? — Naše politične in kulturne razkosanosti in slabosti glavni uzrok je pomankljivost naše slavjanske zavednosti; mi se ne čutimo, kakor bi trebalo, Slavjane, sinove velikega, svetovno znamenitega naroda, temoč delamo se gizdave pritlikovce, zakotne politikastre, bodisi ali Slovence, ali Hrvate, ali Srbe, ali Bošnjake ali — itd. — Ako bi mi imeli in čutili v sebi zavednost, da je slavjanstvo več nego hrvaštvo,

* zadnjih deset godina priraslo je prijeko 80 umjetnina.

srbstvo, bolgarstvo, bošnjaštvo itd., tedaj bi se gotovo zanj več brigali, popenjali bi se na više stališče, iz nad katerega bi videli iz domačega kotiča čez domači zvonik, podavali bi si bratsko roko v složno delovanje k skupnemu, vzvišenemu cilju in sijajnemu idealu.

Pravo čutenje in zavednost skupne velike slavjanske narodnosti pa nam more buditi in gojiti le pravo izobraževanje, dostojna omika; dokler si te ne vzgojimo, vladalo bode sedajno zlo: plemenska in politična sebičnost, siromašna malenkostnost.

Ali je omika med Jugoslavjani še res tako malenkostna, tako pičla? — Ako hočemo pravilno soditi o nji, primerjajmo jo z omiko katerega že priznano omikanega naroda, n. p. z Nemci. Ali bi bilo mogoče si misliti, da ikateri Nemec, bodisi Prus, Saksonec, Bavarec, Švalb itd. bi mogel biti bolj ponosen na svoje plemensko ime, nego je na obče nemško? — Da bi kateri bolj cenil svoje plemensko narečje, nego obči nemški jezik, katerega se prav za prav še le v šoli nauči? — Ali bi se našel Nemec katolik, kateri bi zato n. pr. Prusa ali Saksonca protestanta za brata priznavati ne hotel, kateri bi ne čital protestantskih knjig, z nemško gotico tiskanih? Ali živi Nemec protestant, ki bi odrekal sorodstvo Nemca katolika, ter nehotel in neznal čitati z latinico tiskanih nemških knjig. — Ako bi se takšen Nemec našel, bi ga pač za neomikanega človeka imeli: pomilovali bi ga ali se mu smejali. Vendar, kar je med Nemci že komaj mogoče, to velja med Jugoslavjani še za pravilo; mi imamo poleg bolgarskega in slovenskega narečja, še hrvatski, srbski, bosanski — jezik, a Bog ne daj, da bi Hrvat rekli: brate, Ti govoriš srbski, — ali Srbini: Ti govoriš hrvatski, — osobito ako se dotičen Hrvat ali Srbin šteje med omikano intelligenco.

Da je ta razdor, ta pustolovna, plemensko-versko- ali deželno-politična mržnja še posebno med vseučiliščno mladino (n. pr. na Dunaji), ki bi se imela po največ navduševati za vzvišene ideale, katera bi se morala znebivati vseh spon krivih predsodkov, malenkostne tesnoscenosti, — to je žalostno!

Seveda se ne sme zahtevati, niti da bi Hrvat opustil svoje ime, niti da bi Srbin zatajil svoje, kakor noben Bavarec, Prus Saksonec — ne bi mislil na takošno zatajevanje svojega plemenskega in političnega imena; kar pa vsak zaveden rodoljub želei sme in zahtevati mora, je literarno jedinstvo, literarna sloga, eden vzajemni, skupni, pismeni jezik, edna brezrazlična, vzajemna, skupna literatura.

Pa se poreče: Bošnjak, Hrvat, Srbin . . . pravom pravi, da govori bosanski, hrvatski, srbski . . . jezik, ter da je dotična literatura njegova bosanska, hrvatska, srbska . . . ; — istotako morejo imenovati Hercegovci svoj govor hercegovski jezik, Črnogorci črnogorski, Dalmatinci

dalmatinski itd. itd., vsaka deželna, politična, ne samo plemenska skupina po svoje. — Kako pa bi bilo mogoče rešiti se tega zadrežnega kolobarja? — Ako Srbi, Hrvati, Bošnjaki itd. govorijo eden in isti jezik, je treba ednemu in istemu jeziku ednega in istega imena. Pač škoda, da ni ostalo skupno ime ilirščina, da si ni imelo niti narodne, niti politične, niti zgodovinske podlage; ker ako je v literarni državi treba sloge in edinosti, tedaj je boljši tuj «usurpator», ki jo zmožno vlada za skupni blagor, za skupne interese, za skupno moč in slavo, nego so plemenski, historično-politični, deželni in konfesionalni, po slogi in edinosti protivni praetendenti.

Vendar, ali ni imena, katero bi po historični, narodni, naravni pravici nadomestilo ilirščino? — ako že ta res za vselej mora biti prognana? — No kaj pa so Srbi, Hrvati, Bošnjaki, Hercegovci, Črnogorci itd.? Jugosloveni. — Naj se toraj imenuje jezik, katerega govorijo Jugosloveni, jugoslovenski, — ali prav za prav, kakor so ga imenovali nekajni slavni literati jugoslovenski, osobito jugoslovenski Atenčani, Dubrovčani, ter ga še dandanes narod tam imenuje „slovinski“.

Югославянски Гласникъ.

Списанието, което излиза прѣзъ тая година подъ горното название, свършва първото си течение като притурка на „Югославнянскій Стенографъ“.

Съ „Югославнянскій Гласникъ“ имаме намѣреното да покажемъ, отъ какво списание се нуждаятъ всичкитѣ южни Славяне. Веѣко пѣме за сѣбѣ си има на распоряганіе списанія за разни специалности, както и вѣстници за веѣка партия; само едно нѣма почти никѣдѣ, нито въ София, нито въ Бѣлградѣ, нито въ Люблина, нито въ Загребъ: сирѣчь едно списание, отъ което би могли да черпимъ познаніята за културното развитие на най-блискитѣ си сѣсѣди и братия. За политиката тука нѣма да говоримъ. Само ще констатираме печалния фактъ, че както въ едното, така и въ другото отношение на насъ южнитѣ Славяне безъ малко изключение служатъ за источники чужди списанія и вѣстници: нѣмски, френски, италиански, ромѣнски, гърцки и даже маджарски. А какъ пншжтъ тѣ за насъ, и какъ ги разбираме ний? — Това е единъ видъ модерна вавилонія, — единъ недостатъкъ, на който искаме да отпомогнемъ споредъ скромнитѣ си сили. Че не ще можемъ да постигнемъ цѣльта вече въ

първата година, това го знаяхме. Нашето прѣдприятие бѣше само единъ опитъ, нѣ можемъ да кажемъ сега — единъ сполучливъ опитъ.

„Югославянскій Гласникъ“ е намѣрилъ добри отзиви особено между Българитѣ, па и между Сърбитѣ, много добри между Словенцитѣ, както и между Хърватитѣ. Нашата идея се посрѣщна на всѣкъдѣ съ въодушевление: младата интелигенция бѣше първа, която се отзова благоприятно на нашето прѣдприятие. Отъ врѣме на врѣме ние цитирахме на коричкитѣ добритѣ отзиви, които нашитѣ читатели сж могли да прочетжтъ на разни езици.

Ние обаче узнаваме, че едно списание съ такъва важна и странна программа би трѣбвало да излиза въ по-голѣмъ форматъ и да бѣде самостоятелно, а не да се издава като притурка на „Югославянскій Стенографъ“, които си има прѣдъ видъ само своята специалностъ, макаръ че тя е обща за всичкитѣ южни Славяни.

И така вѣрваме, че мнозина, които четохж обявленията за нашето списание, не се рѣшихж да се прѣдплатятъ, понеже мислѣхж, че сж писани както „Гласникътъ“ така и „Стенографътъ“ съ стенографически букви, които тѣ неразбирали.

За това рѣшихме въ бѣдѣще, да отдѣлимъ „Гласникътъ“ отъ „Стенографа“ и да продължаваме издаването на послѣдния въ сжщия форматъ и съ подобно съдържание, а на „Гласника“ да уголѣмимъ формата и да му дадемъ съ врѣме по-разнообразно съдържание.

Туй нѣщо разбира се не може да стане изведнажъ. Ние трѣбва къмъ днешнитѣ сътрудници да намѣримъ и прибавимъ нови. Сжщото струва и за абонатитѣ.

Щомъ ще успѣемъ въ това отношение, то „Югославянскій Гласникъ“ ще въскрѣсне отъ ново съ по-богато съдържание и съ похубави иллюстрации, отъ колкото бѣше до сега.

Дано да се осществатъ нашитѣ планове скоро! Колкото се касае до насъ, ние сме направили вече значителни жертви и сме готови за такива и въ бѣдѣще. Нѣ желателно е, да се расшири още кръгътъ на ония, които съчувствуватъ на нашата идея, и тѣ да покажатъ съчувствието си тоже и на дѣло.

Ако ние най-блиски братия и съсѣди си стоимъ изолирани всѣкий за себѣ си, както до сега, или даже да се мразимъ, — тогава кой ще ни помогне и съ кого ще се сдружаваме?

За това бѣше нашата девиза, отъ когато захванахме да издаваме „Югославянскій Стенографъ и Гласникъ“: Да се запознаемъ, да се разберемъ! Сжщата девиза ще ни ржководи и въ бѣдѣще.

Приканваме тогава нашитѣ съмишленици, да се абониратъ на идущето течение на „Югославянский Стенографъ“ подѣ старитѣ условия. А колкото за „Гласника“ се надѣваме, че ще се споразумѣемъ въ продължението на годината, какъвъ форматъ и какво съдържание ще бѣде за него най-подходяще. И слѣдъ това ще можемъ да пристѣпимъ къмъ работата съ съединени сили.

Пловдивъ, 25 ноемврий 1895 г.

Отъ редакцията.

Биографии на заслужнитѣ Славяни. *Zivotopisi zaslužnih Slovanov.* Биографије заслужних Словена. *Životopisi zaslužnih Slavena.*)*

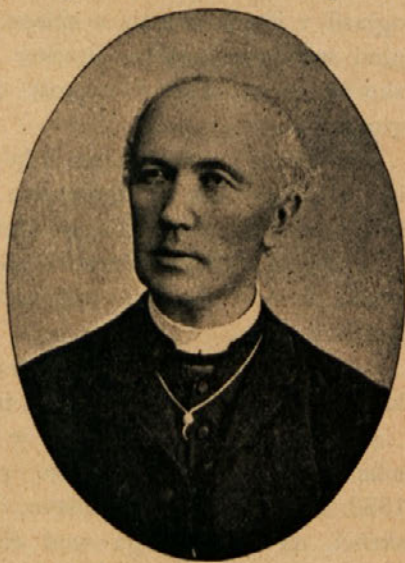
Josip Marn,

kanonik in c. kr. profesor, predsednik »Matice slovenske« i. t. d. † 27. jan. leta 1893.

(Životopisna črtica. — Sestavil Kovačev.)

Josip Marn se je rodil v Štangi nad Litijo dne 13. sušča 1832. leta. Prvi poduk mu je dajal — po takratnej navadi iz prijaznosti — ondotni župnik Vrankar, a že v jeseni leta 1839. so poslali stariši na prigovarjanje župnikovo dečka v Ljubljano, kjer se je prav pridno učil in po dokončanem tretjem razredu tako zvane glavne normalne šole leta 1843. stopil je v gimnazijo. Tudi v latinskih šolah je prav skrbno porabil čas za učenje, ter je lepo napredoval v vedah; v četrtem razredu je bil kot odličnjak vsprejet v Alojzijevišče.

Po končanih gimnazijskih naukih je stopil v ljubljansko bogoslovje ter je prejel na to dne 21. junija mašnikovo posvečenje. Svojo prvo duhovno službo je opravljal v Horjulu, kjer je po vzgledu svojega prvega učitelja pridno zbiral okrog sebe mladino ter jo z največjo ljubeznijo in prijaznostjo podučeval.

Kanonik in prof. Josip Marn.

*) Тоаи отдѣлъ ще се продължава въ „Стенографа“. — Та оддедек се бode nadaljeval v »Stenografu«.

A leta 1857. je bil kot začasni katehet in učitelj slovenščine pozvan na c. kr. višjo gimnazijo v Ljubljani. Leta 1860. naredil je izpit iz slovenščine pod izbornim Fran Miklošičem, in še istega leta v jeseni je bil stalno nameščen na ljubljanskej gimnaziji. Učil je prav vestno slovenščino v višjih razredih, posebno staroslovenščino, v kateri je bil pravi strokovnjak.

Septembra meseca leta 1892. pa je stopil v pokoj, katerega si je dovolj zaslužil. A, žali, le prehitro je pokosila smrt vzornega moža že prihodnje leto.

Oglejmo si na kratko Marnovo slovstveno delovanje. Že na gimnaziji je ves gorel za slovenščino ter se je prav pridno vadil v njej.

V bogoslovju se je še nadalje izobraževal v slavjanskem jezikoslovju. Dopisoval je prav pridno »Cerkvenemu časopisu«, katerega je urejeval Pogačar, oglašal se v Navratilovem »Vedežu«, sodeloval pri »Slovenski Bčeli«, katere urednik je bil Janežič.

Nova pot na slovstvenem polju pa se je odprla Marnu, ko je postal učitelj na ljubljanskej gimnaziji. Začel je pridno spisovati učene razprave in knjige ter jih pošiljal med Slovence.

Leta 1860. smo dobili njegovo izvrstno razpravo »Slovanskega cerkvenega jezika pravo ime, prvotna domovina in razmera proti sedanjem slovenskem jeziku« v letnem izveščju ljubljanske gimnazije in sicer kot prvo poročilo v slovenskem jeziku. Leta 1864. se je zopet oglasil v istem izveščju s spisom »Vzajemnost slovenskega jezika z drugimi sorodnimi jeziki«. Prejšnje leto pa je spisal »Kratko staro-slovensko slovnico«, katere važnost dovolj pozna vsak učitelj slovenščine v gimnaziji.

Nekako v tem času izdal je tudi »Slovnico slovenskega jezika« in pa »Zlati vek ali spomenica na čast sv. Hermagora in Fortunata, sv. Nikolaja in sv. Cirila in Metoda«, katerih poseben častilec je bil.

Najimenitnejše Marnovo delo pa je »Jezičnik«, v katerem je podal za slov. slovstvo toli važnih spisov in kateri je doživel trideset letnikov.

Poleg tega pa je sodeloval tudi pri mnogih slovenskih časnikih, kakor pri »Zgodnji Danici« in pri »Slovincu«.

»Matica Slovenska« ga je leta 1895. poklicala med svoje odbornike in mu izročila tajništvo, pozneje ključarstvo in končno od leta 1882. do 1887. predsedništvo. Kot odbornik »Matice« je posebno skrbel, da vlada sloga med članovi odbora in da se vrši vse v najlepšem redu. Lepi vspehi te skrbi so se hitro pokazali v tem, da se je število Matičnih članov od dne do dne vekšalo. Njemu gre tudi največja zasluga, da je »Matica« izdala slovensko stenografijo. V pri-

znanje njegovih zaslug bil je imenovan častnim kanonikom ljubljanskega kapitlja ter odlikovan z viteškim križem Franc-Jožefovega reda.

Tako je živel in deloval Marn, jednak marljivej čebelici, od ranega jutra svoje mladosti do večera svojega življenja. Res je, kar pravi o njem pesnik:

Maren bil Josip je vitez junak,
V boju za vero vsikdar odličnjak,
Gorel za blagor je Slave sinov,
Večen v Slovencih spomin bo njegov.

ТОКА СТАНОЈЕВИЋ

Проф. Станојевић.

родио се у Неготину 1858 год. Основне школе и нижу гимназију свршио је у Неготину а вишу гимназију и велику школу у Београду. Пошто је положио професорски испит, отиде у Берлин а за тим у Париз, да се ода специјално на астрономију и физику. У Паризу пробави три године, од којих две последње на нарочити захтев директора звездарнице у Janssain-y. Као асистент звездарнице правио је експедицију у Русију (1887) да испита помрчење сунца, а доцније отиде у Алжир (1889 до 1890) и у Сахару ради испитивања сунца. — Своја истраживања публиковао је у Comptes Rendus органу

париске академије наука. Осим других омањих списа издао је и дело „Тесла и његова открића“ (1895) у Београду. Суделовао је на три научна конгреса у Бруелу и Паризу и био биран за секретара. Љубитељ песме и музике био је члан „Београдског певачког друштва“ још 1880 год. Када се вратио из Париза и настанио у Београду као професор војне академије а доцније професор велике школе, изабра га „Београдско певачко друштво“ за члана одбора а доцније за председника, у коме звању фунгира од 1888 год.

Својим заузимањем успео је те Београд доби електрично осветлење. Услед тога је изабран лане за председника комисије за електрично осветлење и трамвај.

Културно-исторически новини. Kulturno-zgodovinske novine. Културно-историске вести. Kulturno-povjestne viesti.

Церква и училище. — Cerkev in šola.

— Црква и школа. — Crkva i škola.

— Софийската државна гимназија. Числото на учениците во соф. мажска гимназија таа година е околу 1200, а во пловдивската околу 1000.

— Учителски сбирок во града Габрово имаше на 19 ноември т. г. второ заседание, во кое меѓу другото се чете една лекција за пријателството на отишаното писмо предлогот. — Држа се единствено образован урок со ученици по отишаното писане. Напоследок сбирок рече, да се воведат отишаното писмо предлогот наставната учеб. година во габровската околина во сите први оддели. — Г-н Ст. Попчев, учител, во Габрово има похвалната иницијатива.

— **Biskupija srenjsko-modruška** поставена је прв. г. dr. Manroviću, бившето професор на хрватском универзитету во Загребу.

— **Škole u Bosni i Hercegovini.** Свршетокот на ш. год. 1893/94. било је у Bosni i Hercegovini: 161 државна, 96 професионални основни школи; у Сарајеву и Mostaru по една гимназија и по една виша женска школа. — Осим тога у Сарајеву је една техничка школа, една учителска школа, две богословски школи (една римокатоличка и една мухамеданска). У Релјево, само крај Сарајева, сместена је православна богословија. Осим ових завода има по сите веќе мјестима

мажских граѓанских школи (Knabenbürgerschulen), које таму зоват трговачки школи. По попису од год. 1885. има у Bosni i Hercegovini 1,336.091 становник. Према тому доаѓа на 5099 становника по една основна школа.

Наука и уметност. — Nauka in umetnost.

Наука и уметност. — Nauka i umjetnost.

— Издава српске краљевски академије. У последно време напишано је од издава академијски: четврти „Споменик“: Материјали за историју Црне Горе од М. Драговића; Дубровачке туѓинке; Српска и хрватска библиографија за 1893 год. и Новаковићев прилог. — Од „Гласов“ изишли су два: Туроманова пристапна беседа и Ст. Станојевића „О склопу Немањине биографије од Стевана Првовеаногот“.

— У **jugoslavenskoj akademiji** знаности и уметности читал 20.XI. т. г. у седници филолошко-историчког разреда член дописник и свеч. проф. Вјекослав Клаиќ своју расправу: „Хрватска племена од XII. до XVI. столјећа“.

Театар и музика — Gledišče in glasba

Позориште и музика. — Kazalište i glazba.

— **Hrvatskomu kazalištu u Zagrebu**, које се, како смо то у посебном чланку истакли, све лепше развива, одредиле је краљевска потпора од 10.000 фор.

— **Slovenski gledališni vlak u Zagreb** донесел је околу 300 gostov, ki so

bili tam sprejeti z znano hrvatsko gostoljubnostjo. Predstava v novem krasnem hrv. gledišču očarala je Slovence; a posebno jih je prijetno iznenadil slovenski komad «Berite Novice». Gotovo privikrat se je čul iz odra «hrvatskega kazališta» mili slovenski glas. Tako se lepo goji vzajemnost med Jugoslavlani.

— Надина Славянски съ своя хоръ, състоящ отъ 16 мъже, 8 жени и 20 момчета, ще посѣти гр. Пловдивъ и София пръвъ идущий м. мартъ. Въ програмата на концерта ще влѣзе и „руската свадба“.

Търговия, индустрия и съобщения. — Трговина, обртниja и промет. — Трговина, обрт и промет.

— Розово масло. Реколтата на розовото масло е отдавна привършена, и тѣзгодишниятъ резултати се оцѣняватъ на около 2400 кгр. Таа година единъ мускалъ масло се искара отъ 10—15 кгр. цѣти, когато пръвъ минжлата година потрѣбваше за това 15—20 кгр. Станали сж и продажби, и то за Франция съ цѣна 1250 лева кило.

— Najznamenitiji dogodjaj na trgovačko-političkom polju u prošloj godini u austro-ugarskoj monarkiji bio je trgovački ugovor sklopljen s Rusijom.

— Iz same Slavonije ide u široki svijet na godinu do 200 vagona ili do 30 milijuna jaja.

— Српска влада је дала привилегије за 10 год. следећима индустр. подухвѣима (фабрикама): за анилинове барве, за кофери, за ризе, за кола, и за памучне радње — све у Београду; за ткање и за ушета у Лесковцу; за керамичку у Смедереву; за масло у Нишу и за брикети у Туприји.

Народно стопанство. — Narodno gospodarstvo. — Народна привреда. — Narodno gospodarstvo.

— За навършване на канализацията софийското столич. кметство намерявало да направи единъ вътрешенъ

облигационенъ заемъ отъ 5 милиона л. по 10 лева всѣка облигация, щѣло да нарѣди ежегодна лотария за 10.000 облигации.

— Nešto o gospodarstvenom stanju Srbije. Srbija je kraj svojih 2,173.000 stanovnika, koji nastavaju površinu od 49.000 □ m eminentno ratarska zemlja; 84% pučanstva otpada na ratarstvo i stočarstvo, 6.5% na obrt i industriju, 4.5% na trgovinu a 5% na razna zanimanja. — Najjači je prirodni proizvod Srbije: kukuruz, zatim pšenica, ječam, raž, zob. Priлично se goji sočivica, a lan i konoplje troši mnogo kućna industrija. Konoplje Srbija takodjer izvaž. Voće i vino uspjeva u Srbiji izvrsno. U ogromnim šumama ima do 100 vrsti stabala. Svinjogojstvo je u tim zgodnim šumskim prilikama kod srpskoga pučanstva znatan faktor privrijeđe. Do četvrt milijuna komada svinja ide godimice u inozemstvo. U Velikoj Plani postoji tvornica butina, slanine i kobasa; ona izvaž nešto. U novije vrijeme počeo je izvoz peradi u većoj mjeri. Manje se tjera pčelarstvo i svilogojstvo.

Изложениja и конгреси. — Razstave i kongresi. — Изложбе и конгреси. — Изложбе и конгреси.

— Хърватско ще земе официјално участие въ будапештанското изложение идущата година. Сжщо ще участвуватъ и другитъ славянски плѣмена, живущи въ Унгарија (Срби, Словаци, Българи) съ нѣкои произведения, които ще бжджтъ особено интересни за етнографията на южнитъ Славяни.

Естествени науки. — Naravoslovne nauke. — Природословие науке. — Prirodoslovne nauke.

— Др. Веленовски е обнародвалъ въ списанията на кралевското научно дружество въ Прага „петий приносъ къмъ неговата Flora bulgarica“. Описани сж главно растения изъ хербария на покойния докторъ Яблоновски (изъ Бурганско). Особенна

любопитност заслужва: *Carduus ruscoccephalus* L., *Tyrimus leucographus* Cass., *Glyceria festucaeformis* Host. и *Nigella damascena* L.

Здравословие и лѣковити мѣста. — Zdravoslovje in letovišča. — Здравословје и бање. — Zdravoslovje i kupelji.

— Десет заповеди за очување здравља. Др. Јорди у Берну (у Швајцарској) поставља ових 10 правила за здравље: 1. Чист ваздух и кретање; 2. Умереност и простота у јелу и пићу; 3. Место шkodљивих алкохолних пића пиј воду, млијеко и једи воће; 4. Грижљиво негуј чистоћу тела; 5. Одевај се по потреби и разумно; 6. Стануј у здравом стану; 7. У свему буди трезвен; 8. Ради редовно, умерено и свесно; 9. Одмариј се колико је потребно; 10. Живи у корисном раду и чистој непорочној радости.

Археологија. — Starinoslovje. — Археологија. — Arheologija.

— Запазивање вјтрџинитѣ старини. Министр на народното просвѣщение г-н К. Величковић е испратил до окржжнитѣ управители наставления за сбирањето и запазивањето на веѣ-

какви старини, които се имаѣ или би се наѣрили при раскопки въ страната.

Југославјанска библиографија. — Jugoslavjanska bibliografija. — Југословенска библиографија. — Jugoslavenska bibliografija.

(Vse tukaj omenjene knjige in spisi morejo se naročiti v knjigarni Alojzija Bezenčka v Plovdivu. — Венчкитѣ тука спомѣнѣти книги и списанија можѣ да се порѣчатъ чрѣзъ книжарницата „Пчела“ на Дуј Бевеншекъ въ Пловдивъ.)

— Краткѣй отчетъ о занятияхъ за границей, въ славянскихъ земляхъ, лѣтомъ 1895 года. А. Александровъ. Учении славистъ проф. Александровъ ижтувалъ е и тази година по югославјанскитѣ области, а въ тази книга е изложилъ въ краткѣй своитѣ набљудения.

— Ценни српско-француски речникъ, саставио И. Н. Стевовић. Издање книжарнице Ст. Х. Поповића у Крагујевцу. Стаје 4 дин.

— R. Flidera-Jorgovanića, prerano preminulog pjesnika i romanopisca, skupna djela izlaze nakladom knjižare M. F. Strmeckoga u Zagrebu.

— Pisma mladeži srednjih škola ili kako ćeš s uspjehom napredovati u naučima. Napisao dr. Rudolfo Vimer, Zagreb 1895. Ciena 1 kruna.

Пазин. Raznoterosti. Смесице. Razno.

Лични извѣстия. — Osobne vesti. —

Личне вести. — Osobne viesti.

— **Imenovanje.** Dosedanji profesor na celjski gimnaziji in okrajni šolski nadzornik g. Mihael Zavaddal, je imenovan ravnateljem na državni gimnaziji v Dubrovniku.

Дружествени извѣстия. — Društvene novine. — Друштвене вести. — Društvene viesti.

— **Matica slovenska.** Pri volitvi predsedništva »Slovenske Matice« 17. pr. m. so bili izvoljeni: predsednikom prof. Fr.

Levec; podpredsednikoma prof. in vodja dr. Fr. Lampe in ljubljanski župan Grasselli; ključar kanonik Sušnik.

— **Akad. tehn. društvo »Triglav«** v Gradcu praznovalo je ta mesec svojo dvajsetletnico.

Умрѣли. — Umrl. — Умрли. — Umrl.

— † **Dr. Fran Celestin**, gimn. profesor in lektor slavjanskih jezikov na hrv. univerzi, odličен slovenski književnik, umrl je v Zagrebu dne 30. sept. v dobi 51 let.

— † **Ivan Filipović**, slavni hrv. pedagog i pisac, umro je 16. listopada u Zagrebu; rođen je bio god. 1823.

